

2015 #0

Essays | interviews | rubrieken | signalementen over non-fictie in de breedte

De Nederlandse Boekengids

#0-
nummer
1+1
om weg te
geven

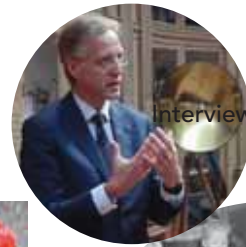
LOSSE VERKOOP: €4,95

9 789462 982031

Interviews met **Robbert Dijkgraaf** en **Hans Goedkoop** over wetenschap en werkelijkheid + Essays over economisme, klimaatverandering, kwantumbiologie, **Erasmus** en **Malthus** + De rubrieken **Herlezen over Gombrich**, **de Bibliotheek van het Rijks** en **Het boekenbedrijf** + Bijdragen van o.a. **Maxim Februari**, **Arjen Mulder**, **Willem Otterspeer** en **René van Stipriaan** + Tips van **Tim Parks** en **Ian Buruma**

- 3 Redactioneel
- 4 **Wij stellen nog altijd dezelfde vragen** Interview met Robbert Dijkgraaf door Merlijn Olon
- 6 **Het wonder van de kwantumbiologie** door Arjen Mulder
- 8 **Ombrofilia** door Frans W. Saris
- 12 **Erasmus** door Willem Otterspeer
- 14 **Malthus** door Harry van Dalen
- 18 **De dubbelzinnigheid van de geschiedenis** interview met Hans Goedkoop door Esther Wils
- 22 **Herlezen**
The Story of Art, E.H. Gombrich door Jeroen Stumpel
- 24 **Bibliotheek**
Een balzaal voor boeken door Arjan de Koomen
- 27 **Het boekenbedrijf**
Waarom lezers ontrouw lijken door René van Stipriaan
- 28 **Kort**
Elf opmerkelijke titels uit binnen- en buitenland
- 30 **Polemiek**
De Europese universiteit: tussen wal en schip? door Jeroen Duindam
- 33 **Wat en hoe van het economisme** door Steven van Schuppen
- 35 **De Amerikaanse droom is uitgewerkt** door Jan-Hendrik Bakker
- 37 **Op komst/ lang**
Daar wordt wat groots verricht door Herman Keppy
- 38 **Op komst/ kort**
Twaalf opmerkelijke titels uit binnen- en buitenland

Interview Dijkgraaf

Ombrofilia

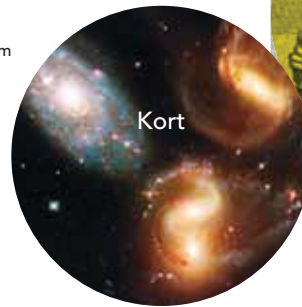
Malthus

Gombrich

Erasmus

Kort

Medewerkers aan dit nummer

Jan-Hendrik Bakker (1953) is filosoof en essayist. Hij schrijft over cultuur en de stedelijke samenleving. Zijn jongste boek is *In stilte. Een filosofie van de afzondering* (2015).
Zie www.janhendrikbakker.nl

Ian Buruma (1951) is sinoloog, japanoloog, journalist en schrijver, als hoogleraar verbonden aan Bard College, New York en als essayist aan *The New York Review of Books*.
Zie www.ianburuma.com

Harry van Dalen (1961) is als hoogleraar economie verbonden aan Tilburg University en als onderzoeker aan het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) te Den Haag.

Jeroen Duindam (1962) is historicus en fagottist en is na aanstellingen aan de universiteiten van Utrecht en Groningen nu werkzaam als hoogleraar vroegmoderne geschiedenis aan de Universiteit Leiden.

Maxim Februari (1963) is ethicus, jurist, schrijver en columnist voor *NRC Handelsblad*. Hij heeft zitting in de

redactieraad van *DNBg*.
Zie www.maximfebruari.nl

Siegfried Huigen (1959) doceert Nederlandse letterkunde en cultuur-geschiedenis aan de Universiteit van Wroclaw in Polen en is daarnaast verbonden aan de vakgroep Afrikaans & Nederlands van de Universiteit van Stellenbosch.

Herman Keppy (1960) is journalist en schrijver, en geassocieerd onderzoeker bij het NIOD. Hij heeft verschillende titels over Nederlands-Indië op zijn naam staan. Zie www.hermankeppy.com.

Arjan de Koomen (1962) doceert kunstgeschiedenis aan de UvA, waar hij aan de wieg stond van de nieuwe master Conservering en restauratie van cultureel erfgoed. In het verleden werkte hij als conservator beeldhouwkunst in het Rijksmuseum.

Arjen Mulder (1955) is bioloog en essayist, en doceert mediatheorie en social semiotics aan KASK, Gent. Zijn meest recente boek is het veelgeprezen *Wat is leven?* (2014).

Merlijn Olon (1972) is Turkoloog/Ottomanist en historicus. Hij is bij Athenaeum Boekhandel verantwoordelijk voor de academische activiteiten en relaties, is criticus, essayist, redacteur van *De Gids* en hoofdredacteur van *DNBg*.

Willem Otterspeer (1950) is hoogleraar (universiteits)geschiedenis aan de Universiteit Leiden, essayist, biograaf van W.F. Hermans, Johan Huizinga e.a. en redactieraadslid van *DNBg*.

Tim Parks (1954) is schrijver, criticus, vertaler en docent vertaalwetenschap aan de IULM in Milaan. Hij schrijft regelmatig voor *The London Review of Books* en *The New York Review of Books*.
Zie www.tim-parks.com.

Frans W. Saris (1942) was als fysisch werkzaam bij Amolf, Universiteit Utrecht, ECN en Universiteit Leiden, als columnist bij *NRC*, als redacteur bij *De Gids*. Hij schrijft columns, essays en boeken. Zie www.franswsaris.nl

Steven van Schuppen (1955) is onderzoeker en publicist op het gebied van landschap, geschiedenis, mentaliteit

en ruimtelijke ontwikkeling.
Zie www.stevenvanschuppen.nl

René van Stipriaan (1959) was jarenlang hoofdredacteur van de *DBNL* en in 2013 medeoprichter van *Digitale Werken*. Daarnaast is hij auteur van vele artikelen en boeken, waaronder *Het volle leven* en *Ooggetuigen van de Gouden Eeuw*.

Jeroen Stumpel (1951) is hoogleraar iconologie en kunsttheorie aan het departement geschiedenis en kunstgeschiedenis van de Universiteit Utrecht. Naast wetenschappelijke publicaties schrijft hij regelmatig artikelen voor *Kunstschrift*.

Boudewijn Walraven (1947) is emeritus hoogleraar Koreaans van de Universiteit Leiden en momenteel als *visiting professor* verbonden aan de Sungkyunkwan University in Seoul, Korea.

Esther Wils (1964) is freelance publicist, was jarenlang als redacteur-secretaris werkzaam bij *De Gids* en vervult die functie nu bij *DNBg*.

Colofon

Oplage
20.000 exemplaren

Druk
Rodi Rotatiedruk

Ontwerp
Arthur Meyer, Den Haag

Redactie
Merlijn Olon
Esther Wils

Redactieraad
Marc Chavannes
Maxim Februari
Willem Otterspeer

Met dank aan
Athenaeum Boekhandel

DNBg wordt in licentie van Stichting *DNBg* i.o. uitgegeven door

Amsterdam
University
Press

Omslag: Pronkstilleven
Adriaen van Utrecht, 1644.
Collectie Rijksmuseum

2015 #0
D N
B g

Word abonnee! Zie www.nederlandseboekengids.nl

VOLGENS de statistieken mag Nederland zich rekenen tot de rijkste, hoogst opgeleide en gelukkigste landen ter wereld. Nog altijd, zou je er haast aan toevoegen, want we lijken ons in ons kleine rijke uithoekje van Europa toch wat belaagd te voelen door de reeks internationale crises die ons de afgelopen jaren overvalt. Toch hoefden de kredietcrisis, de vastgoedcrisis, de bankencrisis, de retailcrisis, de politieke en humanitaire crises rond Syrië, Rusland, de EU, en de stromen vluchtelingen geen verassing te zijn. Stuk voor stuk werden zij op voorhand en als eerste in uiterst leesbare vorm, overtuigend en met kennis van zaken aangekondigd in kritisch-essayistische publicaties als *The New York Review of Books*, *The London Review of Books* en het *Times Literary Supplement*.

'Regeren is vooruitzien' luidt het gezegde. 'En terug- en om je heen zien', zouden wij daaraan toevoegen. Het vereist een wijdlopende nieuwsgierigheid die beter gevoeld wordt door het boek dan door de dagelijkse actualiteit of een achtergrondartikel, zoals ook Robbert Dijkgraaf in de volgende pagina's betoogt. Dat willen wij bereiken met bedachtzame en originele stukken die de wereld en de menselijke conditie bekijken door het prisma van het boek en de daarin vervatte kennis en inzichten. Wie zijn nieuwsgierigheid op die manier de vrije loop wil laten, moet kunnen rekenen op een betrouwbare gids die verder gaat dan journalistiek en opinie; die zich consequent wijdt aan onze cultuur, in de breedte zin van het woord.

In het Engelse taalgebied blijven vele honderdduizenden op de hoogte van de laatste wetenschappelijke en culturele inzichten zoals die in duizenden boeken per jaar ter vermeerdering van de gedeelde kennis beschikbaar worden gesteld. Daarvoor hoeven zij die niet

stuk voor stuk onder ogen te krijgen: zij hoeven alleen de pagina's van hun favoriete boekengidsen op te slaan. Vreemd genoeg ontbeert het Nederlandse taalgebied zo'n gids. Het is die leemte die wij met *De Nederlandse Boekengids* willen vullen.

Als u dit leest zijn wij al een eind op weg om dat te realiseren. Ons eigenwijze plan kon op veel enthousiasme rekenen – van Amsterdam University Press, van Athenaeum Boekhandel, van onze redactieraad, onze auteurs, onze vormgever, van de adverterende uitgevers, en onze academische en mediapartners. Allemaal spanden zij zich de afgelopen maanden belangeloos met ons in, om u te laten zien dat deze vorm van ideeënrijkdom niet voorbehouden is aan het buitenland.

Jaargang 2016

Mochten wij – met uw steun – volgend jaar een complete jaargang kunnen maken, dan vindt u daarin het recept terug zoals u dat in ons nulnummer aantreft: essayistische boekbesprekingen van verschillende lengte, signalementen van veelbelovende titels en rubrieken die de cultuur van het boek centraal stellen. Wij *Herlezen* omdat niet alleen het actuele zeggingskracht heeft, we bezoeken de *Bibliotheek* omdat die in een tijd van digitalisering extra gekoesterd moet worden, we volgen *Het boekenbedrijf* omdat er spannende ontwikkelingen gaande zijn die consequenties hebben voor het aanbod.

In dit nulnummer treft u als uitzondering en cadeautje twee interviews met voormannen van de wereldse wetenschap, beiden gekenmerkt door wat wij ook nastreven: nieuwsgierigheid en sceptis, engagement en distantie, een serieuze inzet en een speelse geest – en gevoel voor schoonheid. Grote woorden die wij probe-

ren waar te maken met de hulp van Nederlands beste schrijvers. Behalve de auteurs die aan dit nummer meewerken mogen we volgend jaar rekenen op bijdragen van Remieg Aerts, Maarten Asscher, Philipp Blom, Rens Bod, Marc Chavannes, Ko Colijn, Trudy Dehue, Louise O. Fresco, Piet Gerbrandy, Tijs Goldschmidt, Caroline de Gruyter, Mariëtte Haveman, Arnold Heumakers, Auke Hulst, Bert Keizer, Ileen Montijn, Willem Jan Otten, Abram de Swaan, Auke van der Woud en vele anderen; hun specialismen vertegenwoordigen de vele terreinen die ons tijdschrift wil bestrijken. Bij *De Nederlandse Boekengids* geen angst met een keurkorps van seniorschrijvers voor belegen door te gaan; opgebouwde kennis en ervaring leveren domweg de verstandigste en interessantste kijk op de wereld. Wat niet wil zeggen dat jong talent wordt buitengesloten.

Wij brengen twee rijke tradities mee: die van de *Academische Boekengids* en die van *De Gids*. De laatste begeeft zich steeds nadrukkelijker op het literaire pad, de eerste struikelde enkele jaren geleden over een afhankelijkheid van universitaire begrotingen en een te laag publiek profiel. *De Nederlandse Boekengids* is een publiek tijdschrift dat zich niet zozeer op een academisch publiek richt als wel op de individuele lezer met een stevige appetijt, die zelf wil investeren in een levende boekencultuur.

Dit nulnummer is onze uitnodiging aan u om te tonen dat er ook in Nederland plaats is om die rijkdom te behouden en verder uit te bouwen. U kunt zich abonneren via onze website: www.nederlandseboekengids.nl. En geeft u uw tweede exemplaar van dit nulnummer aan een gelijkgestemde, dan maakt het tijdschrift twee keer zo veel kans op een succesvol en langdurig voortbestaan.

Merlijn Olon & Esther Wils

Cynthia Barnett,
*Regen. Een natuur- en
cultuurgeschiedenis.*
Vertaling Joost van der
Meer en Bill Oostendorp
(Kosmos, 2015)

Pieter Boussemaere,
*Eerste hulp bij
klimaatverwarring.*
*Waarom de opwarming
van de aarde veel meer is
dan een milieuprobleem*
(Davidsfonds, 2015)

Ombrofilia

IN 2011 bleek dat minder dan de helft van de Nederlanders (48 procent) met klimaatverandering in zijn maag zit. Dat is exact hetzelfde percentage als in de Verenigde Staten en behoort tot de laagste ter wereld. Hoe komt dat en wat is er aan te doen?

De dikke rapporten van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) leest niemand; zelfs de *Summary for Policymakers* uit 2014 telt 32 pagina's met evenzovele figuren en tabellen. Bovendien dook dagen voor de publicatie overal het bericht op dat de opwarming de afgelopen vijftien jaar zou zijn stilgevallen. Een hele rits Nederlandstalige websites en blogs is namelijk speciaal opgericht om de bevindingen van de klimaatwetenschap systematisch onderuit te halen en twijfel te zaaien. Ook van klimaatdebatten op radio en televisie steek je doorgaans weinig op. Dat komt omdat programmamakers naast elke klimaatwetenschapper een klimaatontkenner plaatsen die er belang bij heeft de zaken anders voor te stellen dan ze zijn.

De Vlaamse historicus Pieter Boussemaere zet in zijn *Eerste hulp bij klimaatverwarring* de meest recente wetenschappelijke feiten op een rij. Wat weten we en hoe zeker zijn we daarvan? Dat is niet nieuw, maar de historische invalshoek is dat wel. Hij geeft een overzicht van de klimaatomstandigheden in heden, verleden en toekomst, de controverses eromheen en de mondiale economische en politieke belangen die ermee gemoeid zijn.

Er wordt net gedaan of de klimaatconferenties niks opleveren, maar intussen hebben alle landen zich in de VN gecommitteerd aan een mondiale temperatuurstijging van maximaal 2 graden Celsius, teneinde de gevolgen van klimaatveranderingen te beperken. Het International Energy Agency rekende uit dat als wij die 2 graden serieus nemen, wij wereldwijd niet meer dan 565 gigaton CO₂ in de atmosfeer mogen brengen. Volgens analisten van de London School of Economics vertegenwoordigen de bewezen voorraden fossiele brandstoffen in de wereld reeds 2860 gigaton CO₂, meer dan vijf maal ons rantsoen. Dus Big Oil zou moeten stoppen met boren, want ze zitten reeds boven op grote hoeveelheden 'onbrandbare' brandstoffen.

Daarom is de opwarming van de aarde veel meer dan een milieuprobleem, schrijft Pieter Boussemaere, en is er dus sprake van een

ware klimaatoorlog. Het is buitengewoon onthutsend te lezen hoe Shell, Exxon en andere olie- en gasbedrijven klimaatverwarring zaaien door jaarlijks tientallen miljoenen te besteden aan lobbyisten, klimaatsceptici, websites, blogs, tv-commercialen en regelrechte omkoping van wetenschappers, journalisten en politici.

Waarom valt het verwarringszaad juist bij ons in de VS in goede aarde? Waarom staan wij samen zo hoog op de ontkennerlijst? Misschien omdat de grootste olie- en gasbedrijven ter wereld, Shell en Exxon, hier gevestigd zijn, en omdat wij verslaafd zijn aan gas en zij aan benzine.

Die tactiek van Big Oil is niet nieuw. Pieter Boussemaere herinnert aan de strijd van de tabaksindustrie tegen regelgeving voor sigaretten, als bekend voorbeeld van grootschalige wetenschapsmanipulatie door bedrijven. Thans staan die CEO's voor de rechter. Toch geloof ik niet dat Jeroen van der Veer en zijn collegae bij Exxon, BP of Gazprom daarvan wakker liggen. Zij trekken zich niets aan van de acties van Greenpeace, noch van de paus. De VN mogen dan wel de mondiale temperatuurstijging willen beperken tot 2 graden, Big Oil zet zonder blikken of blozen de thermostaat van de aarde op 4 graden.

Wat daarvan de gevolgen zullen zijn schetst Pieter Boussemaere aan de hand van natuurlijke klimaatveranderingen tientallen miljoenen jaren geleden. Het grootste gevaar van de opwarming zit hem niet in de geleidelijke veranderingen. Het gevaar schuilt in het bereiken van zogenaamde kantelpunten. Hoe meer we boven de tweegradengrens komen, hoe groter de kans dat het klimaatsysteem uit evenwicht raakt en versneld omslaat. Kantelpunten vallen uiteen in drie verschillende categorieën: met smelten bedreigde ijsopervlakken, veranderende lucht- en oceaancirculaties, en de vernietiging van belangrijke ecosystemen die voor miljoenen mensen, planten en dieren van levensbelang zijn.

Poëzie

Zolang de publieke opinie deze onbeheersbare klimaatveranderingen niet serieus neemt zullen politici de noodzakelijke beslissingen uitstellen. Tot nu toe heeft actievoeren weinig effect gehad. Sommige mensen denken met weemoed terug aan de jaren zestig, toen Rachel

In Nederland regent het pijpenstelen, in Engeland katten en honden, in Denemarken regent het schoenmakersleerlingen, in Griekenland stoelpoten, in Frankrijk touwen. In Wales kennen ze twintig woorden voor regen.

Carson met haar aangrijpende boek *Silent Spring* een kantelpunt veroorzaakte in de publieke opinie over pesticiden. 'Like the robin, another bird seems to be on the verge of extinction. This is the national symbol, the eagle.' In no-time werd DDT wereldwijd in de ban gedaan. Zoveel effect kunnen boeken hebben.

John Felstiner (hoogleraar Engels in Stanford) opent zijn boek met de vraag: 'Can poetry save the earth?' Met 'earth' bedoelt hij niet de planeet, die zal wel blijven ronddraaien tot de zon het begeeft, maar de natuur die door mensen in gevaar wordt gebracht. Kan poëzie helpen in een tijd waarin leiderschap vereist is van wetenschappers, ondernemers en politici? Kan poëzie ons bewust maken van onze morele verantwoordelijkheid en de publieke opinie mobiliseren?

'The nature of poetry springs from the poetry of nature,' schrijft Felstiner. Zijn boek is een reisgids door het poëzielandschap van Engeland en Amerika door de eeuwen heen. In deel 1 gaat het om Blake, Wordsworth, Keats, Dickinson; in deel 2 om Lawrence, Williams, Thomas, Neruda; in deel 3 om Hughes, Walcott, Snyder en vele anderen. Waar het Felstiner steeds om gaat is een speciale kwaliteit van poëzie: 'immobility in motion', 'moving yet motionless', 'moving / And staying like white water'. Dichters fixeren het wit van de waterval. Zo zorgt poëzie voor natuurbehoud, het legt de beelden, de geluiden, de smaken, de gevoelens vast in ons bewustzijn. Tot slot geeft Felstiner antwoord op de vraag van zijn boek. 'For sure, person by person, our earthly challenge hangs on the sense and spirit that poems can awaken.'

Of Felstiner bij zijn lezers het milieubewustzijn wakker schudt betwijfel ik. Daarvoor is hij zelf te veel aan het woord: hij weet zo veel over de dichters en hun poëzie en wil dat allemaal zo graag aan ons overdragen. Hij knipt en plakt poëzie van anderen in zijn eigen zinnen en laat de dichters en hun werk te weinig voor zichzelf spreken.

Natuurklassiekers

Bill McKibben, die we kennen van zijn natuurboeken en essays in *The New York Review of Books*, doet het veel beter. *American Earth. Environmental Writing Since Thoreau*, ligt al sinds het verschijnen in 2008 op mijn nachtkastje: een schitterende bloemlezing van tiental-

len Amerikaanse natuurschrijvers, van Thoreau tot Steinbeck, van John Muir tot Rachel Carson, van Theodore Roosevelt tot Al Gore, van Wendell Berry tot Ed O. Wilson. McKibben koos hun mooiste stukken en voorzag ze van een korte inleiding.

Inmiddels is McKibben uitgegroeid tot Amerika's bekendste milieuactivist. Als oprichter van de Fossil Free-beweging doet hij een beroep op pensioenfondsen en andere grote investeringsmaatschappijen die werken voor overheden, universiteiten, banken en allerhande instituten, hun geld niet langer te investeren in fossielebrandstofwinning maar in duurzame energieprojecten. Deze 'divest-campagne' heeft reeds honderden colleges en universiteiten met enorme 'endowments' weten te overtuigen tot desinvesteren.

Wie wil investeren in zichzelf kan ik aanraden voor het slapengaan te lezen in *American Earth*. Elke nieuwe stap in de richting van natuurbehoud, schrijft McKibben, werd voorafgegaan door een groot boek. *American Earth* brengt al die motiverende woorden samen in een magnifieke bundel die terecht hoort in de serie *Literary Classics of the United States*. Hier is literatuur op haar best: het gaat ergens over en nog wel in de meest beeldende taal. Overtuigender kan haast niet.

Regen

Hoewel zij zichzelf tekortdoen zullen Jeroen van der Veer en zijn vrienden van de industriële club McKibben niet lezen. Gelukkig is er *Regen. Een natuur- en cultuurgeschiedenis* van Cynthia Barnett. Wij Hollanders denken van regen alles te weten. Hebben we niet talloze keren met natte kleren in de schoolbanken gezeten? Cynthia Barnett neemt je mee naar plekken in de wereld waar het pas *echt* regent, en naar plekken waar ze om regen bidden. Je moet Google Earth bij de hand houden. Er is geen onderwerp over regen dat zij niet behandelt, en alles in poëtisch proza.

Hoe fundamenteel regen is voor alle leven op Aarde, blijkt als we kijken naar onze zuster Venus en onze broer Mars. Kort na het ontstaan van het zonnestelsel bezaten we alle drie grote hoeveelheden water. Venus staat dicht bij de zon en is drooggekookt. Mars staat verder weg, daar is het zo koud dat al het oppervlakte-

Bidden om regen

'Whereas Texas has received no rainfall
for nearly three months;
whereas fire has engulfed
more than 1.8 million acres of the state
and destroyed four hundred homes;
whereas crops and business have failed;
I, Rick Perry, Governor of Texas,
under the authority vested in me
by the Constitution and Statutes of Texas,
do hereby proclaim the three-day period
from Friday, April 22, 2011,
to Sunday, April 24, 2011,
as Days of Prayer for Rain
in the State of Texas.'

**Klimaatontkenner Rick Perry,
gouverneur van de oliestaat Texas**

The Voice of the Rain

And who art thou? Said I to the soft-falling shower,
Which, strange to tell, gave me an answer, as here translated:
I am the Poem of Earth, said the voice of the rain,
Eternal I rise impalpable out of the land and the bottomless sea,
Upward to heaven, whence, vaguely form'd, altogether changed,
and yet the same,
I descend to lave the droughts, atomies, dust-layers of the globe,
And all that in them without me were seeds only, latent, unborn;
And forever, by day and night, I give back life to my own origin,
and make pure and beautify it;
(For song, issuing from its birth place, after fulfilment, wandering,
Reck'd or unreck'd, duly with love returns.)

**Walt Whitman
1885**

water bevroren is en verdampt. Alleen Aarde heeft een dampkring die haar beschermt tegen UV-straling van de zon, oceanen waaruit water opstijgt, wolken die met regen het land bevoeien en rivieren die de cyclus sluiten door het gebruikte water terug te voeren naar zee.

Als we regendruppels tekenen zien ze eruit als een druppel water die aan de kraan hangt, met een puntvormige bovenkant en een dikke, geronde onderkant. Dat is ondersteboven. In feite vallen regendruppels als kleine parachutes, met een ronde bovenkant vanwege de luchtdruk van onderen.

In Nederland regent het pijpenstelen, in Engeland katten en honden, in Denemarken regent het schoenmakersleerlingen, in Griekenland stoelpoten, in Frankrijk touwen. In Wales kennen ze twintig woorden voor regen, maar spreken het liefst van oude vrouwen en wandelstokken. Afrikanen spreken ook van oude vrouwen, maar dan met vechtstokken. In Spanje kan het bakken regenen maar ook echtgenoten, in Portugal paddenbaarden, Australiërs noemen een zware regenbui een kikkerwurper.

Er zijn orchideeën die door de spetterende regendruppels bestoven worden, een evolutionaire strategie die ombrofilie (regenminnend) wordt genoemd. Ze zijn te vinden in de Indiase staat Meghalaya, Sanskriet voor 'huis van de wolken'. Daar strijden de dorpen Cherrapunji en Mawsynram om de titel van de natste plek op aarde, met een jaarlijks gemiddelde van 1175 centimeter (u leest het goed, bijna 12 meter!) neerslag per jaar. Vergelijk dat met Nederland: 80 centimeter, of met 'het land waar het altijd regent', Engeland: 84 cm.

In Meghalaya vind je de sprookjesachtige *Ficus elastica* die behoort tot de banyanfamilie. De regen is zijn moedermelk, wat zelfs de hartvormige bladeren verklaart. De gebogen bladpuntjes halen de vaart uit de regen en zorgen ervoor dat het water zachtjes op de grond druppelt, waardoor de grond dus niet te lijden heeft van de beukende moessons. Met zijn wortels, die als pijpenstelen vanuit het bladerdak omlaagbungelen, heeft de banyanboom geen grond nodig om zich in te kunnen wortelen en geen grondwater om te kunnen groeien. Het is de regen die de boom van water en alle benodigde

voedingsstoffen voorziet. Mensen buigen deze wortels tot hangbruggen over de watervallen.

Dit is geen activistisch boek. Het is ombrofilia, een liefdesverklaring aan de regen. *Regen* kan je cadeau doen aan elke klimaat-scepticus in je omgeving. Hij of zij zal nietsvermoedend gevangen raken in Cynthia Barnett's verhalen over regenminnende planten, dieren en mensen. Ondertussen overtuigt zij haar lezers van het wankel hydrologisch evenwicht waarin wij leven en de morele plicht dat niet te veel te verstoren.

Waarom valt het verwarringszaad juist bij ons en in de VS in goede aarde? Waarom staan wij samen zo hoog op de ontkennerslijst?

Overige literatuur

John Felstiner, *Can Poetry Save the Earth? A Field Guide to Nature Poems* (Yale University Press, 2009)

Bill McKibben, *American Earth. Environmental Writing Since Thoreau* (Literary Classics of the United States, 2008)